

ocene Oktobarske revolucije, sada kao laži i iluzije. Nije cilj ovoga rada prikaz kritike Tokvilovog i Fireovog tumačenja Francuske revolucije, već treba pokazati kako Fire koristi ponajviše Tokvilov obrazac u kritici komunizma. Premda ne deli Berkovo (Burke) mišljenje da svaka vlast potiče od boga, Fire, preko Tokvila, preuzima Berkovu ideju da je osnova tiranije u stvari egalitarizam, tj. težnja za jednakosti. Na ovoj pretpostavci je inače izgrađena sveskolika konzervativna sociologija elite 19. i 20. veka (Tadić 1972, 96). Francuska revolucija stvara "egalitaristički despotizam" (Fire 1996, 21), a Oktobarska nosi totalitarizam, sve zbog mesijanskog shvatanja politike i nedostatka ili sporog razvoja srednje klase. Fire je odveć racionalan da bi dublje prihvatio Berka. Međutim, neke njegove ključne stavove uklapa u vlastito takođe sasvim drugačije poimanje istorijskog toka kao mreže procesa različitog trajanja, a ne prevratnih događaja koje podstiču materijalni činioci, niti kao božju providnost. Kao liberal, Fire ne prihvata Berkovu kritiku ateizma Francuske revolucije, ali kao konzervativni liberal usvaja njegovu terminologiju (despotska republika, tiranija većine i sl), ne razvija Berkovu ocenu da je egalitarizam anarhičan, ali se slaže da je tiranski. Kod rekonstruisanja toka revolucije Fire pre svega traga za javnim neprijateljem revolucionara i sledeći K. Šmita (C. Schmitt) pokušava da na osnovu stupnja demonizacije neprijatelja oceni autoritarnost pojedinih faza revolucije. Tu otkriva široku skalu javnih neprijatelja: "feudalnost kao jedan od najnegativnijih izraza u rečniku revolucije" (Fire, Ozuf 1996, 938), "ugnjetačko plemstvo" i "stari režim" kao široke oznake otpora revoluciji (Fire, Ozuf 1996, 917) itd. To su slogani kojima je baratalo jakobinstvo, koje Fire shvata vrlo široko i u osnovi formalno. On se ne bavi interesnom pozadinom jakobinske ideologije već jakobinstvo krajnje formalno određuje kao "verovanje u demijuršku moć političke akcije" i "neizbežni tok istorije", čiji razvoj teče od Babefa, preko Marksa do Lenjina (Fire 1996 a, 762-763). Da li se jakobinstvo može protegnuti na pojave koje obuhvataju tri stoleća? H. Grebing je preciznije uočila da su jakobinci bili zagovornici sitne buržoazije i nižih slojeva, a vizija im je bila "tipično sitnoburžoaska kombinacija besciljne borbe protiv 'bogatih', s nesmanjenom privrženosti privatnokapitalističkom vođenju privrede" (Grebing 1982, 299). Fireovo vezivanje jakobinizma i marksizma bliže je Berkovoj tezi da je ideja jednakosti "plebejski demokratski eksploziv" (Tadić 1972, 95).

Premda je seizmološki osetljiv na autoritarne i totalitarne posledice egalitarizma (kao težnje za ukidanjem različitih interesa), ipak su kod Firea strasti (segment političke kulture) ključni sadržaj politike, a ne interes društvenih grupa različitog obima i moći. Formalne odredbe i osude jakobinstva kao "političkog mesijanstva" mogu se sresti kod najrazličitijih verskih i političkih pokreta. Fireu je (za razliku od M. Vebera i K. Marksa) strano razdvajanje političkih i verskih ideja na osnovu interesa grupa i ideologija koji iza njih stoje. Strast, ekstaza i mesijanstvo za njega su dovoljna suštinska obeležja revolucije, jakobinstva, fašizma i komunizma. Ni u širem filozofskoistorijskom promišljanju epohe grupni interesi Fireu nisu uporište za prepoznavanja ključnih procesa i zbivanja, već stupanj političke strasti. Kako bi inače uspevao da povuče tako dugu liniju jakobinstva kroz gotovo tri stoleća evropske politike da mu kriterij nije formalan. Zajednička crta raznovrsnih pokreta je strast: Babef je poslednji talas jakobinskog ekstrema i jedna intelektualna sinteza egalitarne strasti onoga doba (Fire, Ozuf 1996, 223), a antiburžoaska strast povezuje Rusoa, francuske revolucionare, fašiste i boljševike (Fire 1996, 29-39). Kod Firea su prepoznatljivi gotovo istovetni obrasci tumačenja ideologizacije kod Francuske revolucije i komunizma. Upadljiv je shematični obrazac koji je razvijen do šablona: umišljena "aristokratska zavera" se tumači kao poluga egalitarističke ideologije (1990, 65), "borba protiv aristokratske zavere je bila sredstvo